

Álvaro VALLEJO CAMPOS, *Platón. El filósofo de Atenas* («Biblioteca de Divulgación Temática» 65), Montesinos, Barcelona 1996, 188 pp.

La profusió bibliogràfica en el camp dels estudis platònics mostra el bon estat de salut de l'interès per un dels grans filòsofs que han conformat la nostra cultura occidental.

El jove professor de filosofia antiga de la Universitat de Granada, Dr. Álvaro Vallejo, expert platonista, prou conegut pel seu estudi sobre la funció del mite en Plató (*Mito y persuasión en Platón*, Er, Sevilla 1993, 350 pp.) i per la seva traducció, introducció i notes al *Teetet* que publicà l'editorial Gredos en la seva «Biblioteca Clásica Gredos» (n. 117), així com per diversos articles de notable interès sobre Plató en particular i sobre l'univers grec en general, ens presenta ara una introducció a Plató en un estil clar i àgil, que permet que el lector es faci càrrec de manera suficient del conjunt de l'obra platònica i dels seus principals problemes i possibilitats interpretatives. L'obra, editada dins la col·lecció «Biblioteca de Estudios Temáticos», ve a omplir un buit remarcable d'aquesta col·lecció: Plató hi era absent, tot i que la col·lecció comptava ja amb la presentació dels grans pensadors del món clàssic grec.

En el «Prólogo» (pp. 9-10), l'autor, abordant el problema que els universitaris novells necessiten de llibres que els presentin *breument* una panoràmica de la filosofia platònica —donada la fragmentació i la consegüent sobrecàrrega de lectures (de manuals) que els estudiants universitaris d'avui en dia es veuen obligats a fer en els actuals plans d'estudi—, deixa ben clara la intenció amb la qual ha escrit l'obra: que sigui una *introducció a Plató*, amb el benentès, però, que aquesta *introducció* vol defugir el fet de ser una presentació massa generalitzada de l'obra i el pensament platònics, i sí que, en canvi, vol entrar de ple en els continguts fonamentals del pensament platònic. Aquesta fita, podem afirmar que l'aconsegueix sobradament.

L'obra, a més del «Prólogo», inclou una «Introducción» i sis capítols no numerats. En la «Introducción» (pp. 11-33), es refereixen primerament les circumstàncies històriques en les quals cal emmarcar el pensament platònic, per després, en un segon apartat, parlar dels diàlegs platònics, de la seva autenticitat i de la seva ordenació cronològica. En «Los retos del pensamiento platónico» (pp. 34-43) s'analitzen les fonts intel·lectuals que influencien el pensament de Plató i el configuren (Heràclit, Parmènides, els pitagòrics, els filòsofs de la naturalesa i, és clar, Sòcrates) donant-se una rellevància particular —en quant «repte»— al pensament de la sofística. En la «La teoría de las formas» (pp. 44-77) el Dr. Álvaro Vallejo estudia aquesta coneguda problemàtica platònica com a resposta de Plató al subjectivisme de Protàgores, si bé adverteix, és clar, la influència d'altres motius com és ara la recerca de les definicions per part de Sòcrates. L'exposició segueix un fil cronològic, començant pels primers diàlegs (especialment l'*Eutifró*), continuant pels diàlegs intermedis (*Cràtil*, *Fedó* i *La república*) i acabant pel *Parmènides* i els diàlegs més tardans (*Timeu*, *Fileb*, *el Polític* i *El sofista*). A continuació tracta, en el capítol titulat «El Platón esotérico» (pp. 78-90), de tota la problemàtica que, relacionada amb la «teoria de les formes», té a veure amb la tradició platònica que prové de fonts indirectes, distintes del mateix Plató. És tota la problemàtica de les anomenades «doctrines no escrites» de Plató, tant d'actualitat d'uns anys ençà gràcies als treballs de l'«escola de Tubinga» (Gaiser, Krämer, Szlezák...). L'autor, en aquest punt, és prudent: «Mi opinión es que no debe desatenderse ningún elemento de juicio que pueda servir para abrir otras posibilidades en la interpretación de los diálogos» (p. 90), si bé no està d'acord, per «excesivamente pretencioso» (*ibidem*),

que s'apliqui a l'esoterisme doctrinal platònic el concepte kuhnià de «paradigma». I conclou –en relació als afanys dels defensors de la interpretació de Tubinga– que «la obra inmensa de dos siglos de erudición y examen cuidadoso de los textos parece oponerse, por el momento, a tales pretensiones» (*ibidem*). En «La cosmología de Platón» (pp. 91-122) s'exposa àmpliament tot allò referent a la «Intel·ligència» i a la «Necessitat» en el cosmos, al «Demiürg», a la «Creació», a l'«Ànima del món», a l'astronomia, i tot el que té a veure amb les «matemàtiques» i els «elements» del cosmos. En el capítol següent, «El alma» (pp. 123-141), se'ns fa veure la concepció platònica tripartida de l'ànima humana en relació a la concepció socràtica i en relació a la temàtica de l'origen del moviment. Finalment, en el capítol dedicat a «Ètica y política» (pp. 142-172), el Dr. Vallejo ens exposa la relació de l'individu amb l'Estat, així com la divisió de la ciutat en classes i la teoria de la justícia tal com se'ns refereix en *La república*. No hi manca, en aquest capítol, una secció dedicada a Plató i el totalitarisme, en la qual la posició del Dr. Vallejo respecte de la coneguda interpretació de Popper és ben clara: «Popper escribió su libro en un momento dramático, cuando Europa se veía desgarrada por el totalitarismo nazi y, sin duda, distorsionó o exageró sacándolas de contexto muchas ideas platónicas» (p. 163). Contra Crossmann (*Plato To-Day*, London 1937), el qual afirma que «la filosofía de Platón es el ataque más salvaje y profundo contra las ideas liberales que la historia haya jamás conocido» (cit., p. 132), el Dr. Vallejo sosté que l'aristocràcia que preconitza Plató «parece lejos por desgracia de todos los sistemas políticos que han visto la luz desde el siglo V a. de C. hasta nuestros días y, en consecuencia, cualquier comparación con Platón parece estéril» (p.164). En un darrer apartat del llibre es fa referència a la darrera etapa del pensament polític de Plató, en la qual es produeix un trànsit d'un sistema polític que recolza en l'art de l'Estat –art que té el filòsof-rei– (*La república*) a un sistema en el qual els governants recolzen en la llei (*Les lleis*). No hi manca una «Bibliografía» (pp. 173-178), on es recullen les fonts del text platònic, d'una banda, i, de l'altra, la bibliografia citada en aquest llibre (més d'un centenar d'obres en total: seixanta d'autors anglesos, trenta-cinc d'autors castellans, i dos de francesos, dos d'italians i dos d'alemanys, respectivament). Clou l'obra –i sempre és d'agrair– un «Índice de nombres» (pp. 179-185) i l'«Índice general» (pp. 187-188).

En conjunt, podem afirmar que es tracta d'una obra que compleix perfectament la funció per a la qual va ser pensada i, en conseqüència, pot ser d'un ajut inestimable per a acompanyar els primers passos que hom fa quan inicia, en el món universitari, la lectura de Plató, que de cap manera no estalvia; tot al contrari, la incita. El text del Dr. Álvaro Vallejo, exposat de manera brillantment sintètica en relació a la problemàtica interpretativa platònica, permet de fer-se càrrec del pensament platònic i de l'estat actual dels estudis platònics, així com de les seves interpretacions més enfrontades, assenyalant no pas solucions de compromís sinó camins que, a través del text platònic, orientin enmig d'aquesta diversitat interpretativa. La gran quantitat de referències platòniques que el text aplega és un encert que no voldríem de cap manera oblidar en presentar aquest llibre, el qual és cridat a ser una bona eina introductòria al pensament platònic. Em sembla just d'afirmar, també, que és un dels llibres que més to donen a la col·lecció «Biblioteca de Divulgación Temática» de l'editorial Montesinos. Des d'aquí volem encoratjar l'autor, el Dr. Álvaro Vallejo, a continuar treballant en la interpreta-

ció i publicació dels resultats obtinguts de les seves interpretacions d'aquest univers cultural grec que tan bé coneix i que ens fa entendre millor els camins, a voltes drets, a voltes tortuosos, de la nostra cultura occidental.

Antoni Bosch i Veciana

Gian Carlo DURANTI, *Verso un Platone «terzo». Intuizioni e decezioni nella scuola di Tübingen* («Saggi Filosofici» 3), Marsilio, Venezia 1995, 228 pp.

En el camp dels estudis platònics estem poc acostumats a llegir obres treballades des del vessant estrictament «positiu»; en aquest nostre cas, el vessant matemàtic. En el text de Plató, aquest fet resulta de notable interès, perquè ens acosta a una interpretació que vol donar a entendre de manera diferent i prou rica les interioritats d'un pensament que sens dubte s'ha gestat també, com és ben sabut, en l'univers matemàtic.

L'autor, Gian Carlo Duranti, és enginyer i s'ha ocupat des de fa prop d'una trentena d'anys d'estudis de matemàtica filosòfica grega. Les seves publicacions bé prou ho posen de manifest: *Logismi e Numeri di Platone* (Venezia 1979); *Terzo numero binominale d'Euclide e terza civiltà di Ammon Zeus* (Firenze 1991); *Aritmogeometria pitagorica e Idee-numeri di Platone* (Genova 1993); *Le «troisième Dieu» d'Abraham et de Platon* (Lille 1993) i *Codici nel Pentateuco e matematica egizio-platonica* (Genova 1994). L'obra que ara presentem també s'emmarca dins aquesta mateixa preocupació de l'autor.

En aquest interessant treball, l'autor, a partir dels seus rigorosos estudis sobre la matemàtica platònica, entra en discussió amb les interpretacions més recents del platonisme, sobretot les representades per l'escola de Tubinga (i de Milà).

Gian Carlo Duranti ens brinda una lectura interpretativa de Plató que posa en relació els *Diàlegs* (a més de la matemàtica continguda en l'*Epinomis*) amb les referències aristotèliques sobre Plató i el llibre desè dels *Elements* d'Euclides. Llegim al començ del llibre: «“Terzo” potrebbe dirsi il Platone desumibile dalla trilogia “Dialoghi - Metafisica di Aristotele - Libro X degli *Elementi* di Euclide”» (p. 1). D'aquesta manera se supera la interpretació schleiermacheriana (autosuficiència dels *Diàlegs*) i la interpretació de Tubinga-Milà (el caràcter insuficient dels *Diàlegs* i la necessitat de les *doctrines no escrites* tal com se'ns refereixen, per exemple, en els textos aristotèlics), proposant un «terzo» Plató (que a més de les obres anteriors recull la matemàtica dels *Elements* d'Euclides). Malgrat tot, aquesta lectura de l'obra que ara presentem esdevé insuficient. Gian Carlo Duranti va més enllà en la significació de «terzo», quan es refereix al «Platone “terzo”». En efecte, com el mateix autor ens adverteix «dicendolo “terzo” intendo però piuttosto richiamare il significato dato da Platone a quest'aggettivo quando, nel Leggi, parla d'una futura “Città-magnete (Μαγνησία)”, nella quale “testa di un corpo e mente verranno a coincidere (969a5-b7), perché sarà retta da un terzo giudice” armonizzatore dei contrari in stabile amicizia (627e3-628c1)» (p. 1). El *Fileb* platònic insisteix també en aquesta idea i l'aprofundeix (cf. 25b5-6, e7-8, 26b1-3).

L'obra s'estructura en sis capítols. En el primer, *Platone mira alla fondazione di una futura «Terza città terrena di Zeus-Ammon»* (pp. 1-42), tracta les consideracions de l'escola de Tubinga pel que fa a l'ensenyament oral de Plató i als mateixos *Diàlegs* platònics, mostrant la vinculació entre aquests i aquell. En el segon, *Delimitazione del*